

Geschiedenis K Mar

De Marechaussee in bezettingstijd

Reeks artikelen over de geschiedenis van het Wapen,
deel XVI

Door dr. J.P.E.G.Smeets

Gedurende de jaren 1940-1945 onderging de Marechaussee een ware gedaanteverandering. In juli 1940 verloor het Wapen het zo geliefde predicaat koninklijke en werd de militaire status voor de burgerstatus verruild. Tegelijkertijd werd de Marechaussee overgeheveld van het Ministerie van Oorlog naar het Ministerie van Justitie. Deze maatregelen waren in eerste instantie een schok voor de leden van de vooroorlogse Koninklijke Marechaussee. Toch was er, zo leek het althans, een stevige compensatie in de vorm van een zeer snelle uitbreiding. De reden daarvoor was dat de Duitsers de Nederlandse politie voor hun doelen wilden gebruiken en dat daarvoor een veel groter personeelsbestand nodig was. In de zomer van 1940 werd een grote wervingsactie gehouden en veel mannen die allang politiemann hadden willen worden, meldden zich aan. Vooral de leden van het korps Politietroepen maakten een grote kans aangenomen te worden. Zo gebeurde het dat het Wapen der Marechaussee aan het eind van 1940 bijna 6.000 man sterk was terwijl het op 10 mei 1940 ongeveer 1.200 leden telde. Een enorme uitbreiding die vooral bij de leiding aanleiding tot optimisme was. De wensen die vóór de oorlog altijd waren gekoesterd, leken nu eindelijk onder het bezettingsregime vervuld te worden. De domper liet niet lang op zich wachten. In de lente van 1941 gaven de Duitsers te kennen een politieopleidingsschool op te willen zetten. Tot ontzetting van de leiding van de Marechaussee was de nazi-ideologie onderdeel van het lespakket. Van de Marechaussee werd verlangd dat het korps ervaren politiemensen zou leveren, die als

Bureau van de administratie van de divisie der Koninklijke Marechaussee te 's-Hertogenbosch, februari 1943.

docent dienden te gaan werken. De nieuw ingestroomde marechaussees moesten een vervolgopleiding, uiteraard naar nationaal-socialistische snit, volgen. De onvrede binnen de Marechaussee was groot. Leidinggevendenden overwogen ontslag te nemen of pleitten voor het opheffen van de Marechaussee. Ongeveer tegelijkertijd voerde de Duitse SS-generaal H. Rauter de eerste grote politiereorganisatie door. Het burgerlijke rijkspolitiekorps van de Rijksveldwacht diende te worden opgeheven en zijn leden in de Marechaussee te worden opgenomen. Op 1 maart 1941 kreeg deze reorganisatie zijn beslag. De Marechaussee had dus zijn vooroorlogse concurrent overleefd, maar de gevoelens over dit 'succes' waren zeer gemengd. In mei 1942 werden alle vooroorlogse Nederlandse officieren, inclusief die van de Marechaussee, door de Duitsers in krijgsgevangenschap afgevoerd. De Marechaussee werd hiermee als het ware onthoofd. Daar hadden de Duitsers echter allang rekening mee gehouden. Op sleutelposities werden personen geplaatst die lid van de NSB en/of lid van de SS waren. Voor de onderofficieren en de marechaussees werd het leven er niet makkelijker op. De beruchte overste Feenstra stuurde zelfs een aantal van zijn mannen naar het concentratiekamp. Een aantal van hen zou dit niet overleven. Al gauw

Geschiedenis K Mar

werd het duidelijk dat het Rauter met de reorganisatie van 1941 lang niet ver genoeg ging. De Nederlandse politie moest verder worden gecentraliseerd, gemilitariseerd en, wellicht het belangrijkste, genazificeerd. Om dit te bereiken moest de politie in ons land gaan bestaan uit een Staatspolitie in de zeven grote steden en een Gendarmerie/Marechaussee op het platteland. Steden met een bepaald aantal inwoners behielden de gemeentepolitie. Ondanks bedenkingen van Nederlandse kant drukte Rauter deze reorganisatie op 1 maart 1943 door. De leden van de Marechaussee kregen nieuwe uniformen die van de zo begeerde nestels waren ontdaan. Het uniform was bovendien gemodelleerd naar het Duitse voorbeeld. Hoge pet, hoge laarzen, een rijbroek en een jasje met een platte kraag met daarop de distinctieven. Ook de rangen werden veranderd en waren in naam geënt op die uit het leger. De laatste fase van de oorlog gingen de meeste marechaussees in met weinig trots op het korps waarin zij dienden. Zeker de marechaussees die gedwongen in Engeland verbleven zouden hun collega's op het vasteland niet meer als marechaussees hebben herkend. Hoe het na de oorlog moest, wisten slechts weinigen.

